HOKUGA 北海学園学術情報リポジトリ
学校法人北海学園
北海学園大学
北海商科大学

タイトル	M.M.ドブロトゥヴォールスキーのアイヌ語・ロシア語辞典(12)
著者	寺田，吉孝；安田，節彦；ＴＥＲＡＤＡ，Йоситака；ЯＣＵＤＡ，Ｃэцухико
引用	北海学園大学学園論集(155)：149-181
発行日	2013-03-25

Hokkai-Gakuen Organization of Knowledge Ubiquitous through Gaining Archives.

M. M. ドブロトゥヴォールスキーの アイヌ語・ロシア語辞典 ⑫

（カザン，1875 年）

M. M. ドブロトゥヴォールスキー著
寺　田　吉　孝訳
安　田　節　彦訳

訳者まえがき

今回の訳出部分は，И（I）の部分である。

注には，「原文のまま」と記した箇所が多くあるが，内容的に 2 つに大別できる。1 つは，原文中に「日本語の表現」と記されているのだが，日本語の表現であるとは思われないものである。もう一つは，原文中に「？」と書かれている箇所である。著書自身が確証を持てずに書いた箇所であろう。

今回の訳出部分にも『藻汐草』からの引用が多くある。カタカナ表記の部分も一緒に引用されている場合が多い。［tu］の音を表すため，『藻汐草』では，「ツ゜」という文字が使われているが，本辞典でもそのまま引用されている。

（寺田吉孝　記）

'*Ине-ани.* Мос. приказаніе (винительный падежъ слова *и́не*).
— *ани ку-итаку.* Мос. исполнить приказаніе.
— *ваню*, восемь сотъ.
— *гох*, восемьдесятъ. — *гоцъ.* Мос. восемьдесятъ.
— *икини.* Прил. четвероякій, четырехъ родовъ.
— *муни.* Мос. львиный зубъ (растеніе), одуванчикъ, попово гуменцо.
— *сневано*, восемь сотъ.

1860. *Инеанбе.* Мос. свойство вещи.
Инебикассма. Лапер. четырнадцать.
Инебитара Мос. говорить, возвѣщать; почетный глаголъ (Японизмъ), составленный изъ *ине*, приказаніе и *битара*, поле, пояпонски *фара.*
Инекерени. Мос. названіе дерева, по Яп. *го-йôно-мацу*, букв. пятилистная пихта.
'*Инекота* (отъ *инь-кота?*).
— *трайѐ.* Гл. придвигать къ другому.
— *эхтэ!* подай (придвинь) ко мнѣ (сюда).
Инекотанъ. Мос. которое мѣсто?
— *та.* Мос. гдѣ? на какомъ мѣстѣ? *Инекотанъ-та камой* **геуе** *ашіуру* **ге-се**, на какомъ мѣстѣ даетъ повелѣнія божественный образъ?
Инеппу. Мос. четыре. *Инепу.* Ланг. Мац. четыре.
— *икашима ванбе (ванби).* Мос. четырнадцать.
Инеппъ. Мос. четыре, иначе *инѐпъ.* Кр. Ланг. Кам. Кл. Кам. (yhnäp). Бал. К.—Кур. Брот. *Инепъ.* Пал.
— *икашима ванбе (ванби).* Мос. четырнадцать.
Инепфъ. Мос. четыре.

1870. *Инесугъ.* Кл. Кам. четырежды.
Инеуампѐ. Кр. Ланг. Кам. сорокъ.
— *тушго.* Лапер. сорокъ.
Инеуре. Мос. почитать, оказывать почтеніе.
Инефотцу. Страл. восемьдесятъ.
Инецбъ или *инецфъ.* Кл. Мац. Бал. Сах. четыре.
Ини. Мос. четыре, что? иначе *ине.*
— *анъ-бэ.* Мос. что за вещь? свойство вещи.

11*

Ínye-ani. Mos. 命令（*ínye* の対格）.

— *ani ku-itaku.* Mos. 命令を遂行する.

— *vango,* 個数詞の 800.

— *gokh,* 個数詞の 80.

— *gots.* Mos. 個数詞の 80.

— *ikini.* （形）四様の，四種類の.

— *muni.* Mos. タンポポ（植物）. 司祭の剃った頭頂

— *snyevano,* 個数詞の 800.

Inyeanbye. Mos. 物の本質.

Inyebikassma. Lapyer. 個数詞の 14.

Inyebitara. Mos. 言う，告げる；*inye*「命令」と *bitara,*「野原」（日本語では *fara*[1]）から成る尊敬動詞（日本語の表現）

Inyekyeryeni. Mos. 木の名，日本語で **g***o-jôno-matsu*，字義通りは，五つ葉のトドマツ（モミ）.

Ínyekota（*in'-kota* から？[2]）.

— *t***r***ajyè.* （動）他のものの方へ近づける.

— *ekhte!* 私のほうに（ここに）渡せ（近づけろ）.

Inyekotan. Mos. どちらの場所？

— *ta.* Mos. どこに？ どの場所に？ *Inyekotan-ta kamoj* **g***yeuye ashiuru* **g***ye-sye,* どの場所で神が命令を下すか？.

Inyeppu. Mos. 個数詞の 4 . *Inyepu.* Lang. Mats. 個数詞の 4 .

— *ikashima vanbye (vanbi).* Mos. 個数詞の 14.

Inyepp. Mos. 個数詞の 4，*inyèp* とも言う. Kr. ang. Kam. Kl. Kam. (yhnäp). Bal. K.-Kur. Brot. *Inyep'.* Pal.

— *ikashima vanbye (vanbi).* Mos. 個数詞の 14.

Inyepf. Mos. 個数詞の 4 .

*Inyesu***g**. Kl. Kam. 4 回.

Inyeuampyè. Kr. Lang. Kam. 個数詞の 40.

— *tushgo.* Lapyer. 個数詞の 40.

Inyeurye. Mos. 敬う，敬意を表する.

Inyefottsu. Stral. 個数詞の 80.

Inyetsb あるいは *inyetsf.* Kl. Mats. Bal. Sakh. 個数詞の 4 .

Ini. Mos. 個数詞の 4，何？[3] *inye* とも言う

— *an-be.* Mos. どんな物か？ 物の本質.

---

(1) 原文のまま
(2) 原文のまま
(3) 原文のまま

Иніамби. Дав. обстоятельство, по Пф. *ине-анъ-бе*, что за вещь?

Ини-гоцъ. Мос. восемьдесятъ, иначе *ине гоцъ.*

— *ини!* Дав. ну! (въ Нѣм. nu!, nu!—ụni!—ini!).

— *хоцъ.* Дав. восемьдесятъ.

— *шиниванo(е) гоцъ.* Мос. восемь сотъ.

— *шиниванo хоцъ.* Дав. восемь сотъ.

1880. *'Инина*, пестъ, пестикъ.

— *имà*, коренной зубъ.

Инипну. Мос. четыре. — *игашима ванби.* Мос. четырнадцать. *Инипнъ.* Мос. четыре, иначе *инипъ*, *инеппъ.*

Инипу. Дав. — *игашима вамби.* Дав. четырнадцать.

— *игашима хоцъ.* Дав. двадцать четыре.

Инипфъ. Дав. Ланг. Юж. Сах. Кл. Сах. Бал. Мац. Мос. четыре.

Инитуба. Мос. брать силою, насильственно, грабить, расхищать.

Инишія. Дав. сакъ, вѣр. *и-нись-я.*

'Инкара. Гл. смотрѣть, глядѣть, взглянуть. Мос. видѣть, взглянуть въ формѣ potentialis.

— *кане*, посмотри.

— *кани*, зрительная труба, зеркало, очки.

— *коя́йкусъ*, не могу взглянуть, ослѣпляетъ глаза.

Инкари или *инкару.* Мос. (сокращ. *и-нукару*), видѣть, взглянуть.

1890. — *по.* Мос. зрачекъ (букв. видящее, видящее дитя).

Инки-анъ-гуру. Мос. гость, посѣтитель.

Инкири. Кл. Мац. высокая гора.

Инки-утаре. Мос. гость, посѣтитель.

Инкіянгуру. Мос. гость, посѣтитель.

Иннунну. Мос. ошибка вмѣсто *инунну.*

Инòй-инò, или *ино-инойѐ.* Гл. жевать, разжевывать.

Ино́ми. Гл. жертвовать (чѣмъ), принести въ жертву. *Сакѐ а́ни камӯй ино́ми. Та́мбаку а́ни камӯй ино́ми.*

Инонно. Мос. молиться (вмѣсто *инори-но* отъ Яп. *инори*).

Iniambi. Dav. 状況，Pf. によると，*inye-an-bye,* どんな物か？
Ini-gots. Mos. 個数詞の 80，*inye gots* とも言う．
— *ini!* Dav. さあ！（Nem.[4] では，nu!, nu!-uni!-ini!）
— *khots.* Dav. 個数詞の 80．
— *shinivano(ye) gots.* Mos. 個数詞の 800．
— *shinivano khots.* Dav. 個数詞の 800．
Ínina, 杵，すりこぎ．
— *imã,* 臼歯．
Inippu. Mos. 個数詞の 4．
— *i***g***ashima vambi.* Mos. 個数詞の 14．
Inipp. Mos. 個数詞の 4． *inip, inyepp* とも言う．
Inipu. Dav. — *igashima vambi.* Dav. 個数詞の 14．
— *igashima khots.* Dav. 個数詞の 24．
Inipf. Dav. Lang. S. Sakh. Kl. Sakh. Bal. Mats. Mos. 個数詞の 4．
Inituba. Mos. 力で，力づくで取る，強奪する，横領する．
Inishiya. Dav. たも網，ver.[5] *i-nis'-ya.*
Ínkara. （動）見る，目を向ける，視線を向ける． Mos. 視線を向ける，見ることができる．
— *kanye,* 見ろ．
— *kani,* 望遠鏡，鏡，眼鏡．
— *koyájkus',* 見ることができない，目をくらませる．
Inkari あるいは *inkaru.* Mos. （*i-nukaru* の省略形），見る，視線を向ける．
— *po.* Mos. 瞳（字義通りは，見えるもの，目に入っている子供）．
*Inki-an-***g***uru.* Mos. 客，訪問者．
Inkiri. Kl. Mats. 高い山．
Inki-utarye. Mos. 客，訪問者．
*Inkiyan***g***uru.* Mos. 客，訪問者．
Innunnu. Mos. *inunnu* の間違い．
Inõj-inõ, あるいは *ino-inojyẽ.* （動）噛む，噛み砕く．
Inómi （動）（～を）いけにえにする，供物に捧げる，*Sakyẽ áni kamũj inómi. Támbaku áni kamũj inómi.*
Inonno. Mos. 祈る（日本語の *inori* からできた単語 *inori-no* の代用）．

---

(4) Nem. は，常に Dav. とともに出てくるので，ロシア語からドイツ語に翻訳された，Dav.（ダヴィドフ）の『東アジアとアメリカ北西海岸のいくつかの民族の言語の単語集（Wötersammlung aus der Sprachen einiger Völker der östlichen Asiens und der Nord-West-Küste von Amerika）』の中の『アイヌ，すなわち，サハリン半島（原文のまま…訳者），蝦夷，南千島の住民の言語の単語集（Wötersammlung aus der Sprachen der Aino's, der Bewohner der Halbinsel Sachalin, der Insel Jesso und der südlichen Kurilen）』の部分のことであろう．拙訳『アイヌ語・ロシア語辞典⑵』北海学園大学学園論集第 85 号 1995 年，p.55 参照．
(5) вер.（ver.）は，вероятно「多分，おそらく～だろう」の省略であろう．

Ино́ну-мо́сири. Син. *камӯй-мо́сири*.
Ино́нци, или *ину́нци*, см. *ино́нчи*, наушничать.
Ино́нчи. Гл. ябедничать, пересказывать, сл. Яп. см. *эча́коро*.
Инонъ. С. молитва.
1900. — *ита̀х*, молиться, читать молитву.
Иноскемонъ энду. Геогр. Шм. мысъ къ югу отъ Вендвессана.
Ино́скита. Нар. въ срединѣ (не съ краю, не съ верху).
— *анъ-най*. Геогр. рѣка и Аинско-Японское селеніе въ 56 верстахъ къ востоку отъ Карсакова.
— *анъ тишѐ*. С. домъ стоящій въ срединѣ (улицы).
Ино́ськіунъ. Прил. средній.
— *ихтрчѝ*, средній суставъ (фалангъ пальца). Син. *тута̀но ихтчѝ*.
Ино́ськоманай. Геогр. Аинско-Японское селеніе въ 21 верстѣ къ востоку отъ п. Карсакова.
Ино́та. С. морской ледъ за заберегами (дальше *ута̀нъ* въ морѣ).
Инсу (Inssu). Ланг. Аинское названіе острова Ессо (Iesso) или Мацмая.
1910. *'Интрахпарахпа*. Гл. мигать.
Ину. Мос. слышать, быть слышаннымъ; также для potentialis и какъ почетный глаголъ. *Пну*. Кл. Мац. собака. *Ину* по Яп. песъ (Коршъ), на Сахалинѣ бранное слово.
'Инуахъ. Прил. глухой, глухонѣмой.
Ину́бусь-у́тара, скупой человѣкъ, скряга. Син. *сата̀-венъ-а́йну*.
Инуѐ. С. узоръ, узоры.
Инукара или *инукарара*. Мос. видѣть, глядѣть въ формѣ potentialis и какъ почетный глаголъ (по правилу *инукара*).
Инукару. Мос. видѣть, взглянуть (въ сокращ. *инкару*), увидѣть. — *якка ики*. Мос. когда онъ смотрѣлъ вокругъ.
Инукури. Мос. не рѣшаться, колебаться.

Inónu-mósiri. （同）*kamūj-mósiri.*

Inóntsi, あるいは *inúntsi,* ⇨ *inónchi,* 中傷する．

Inónchi. （動）悪口する，陰口をたたく，日本語の単語． ⇨ *echákoro.*

Inon. （名）祈り．

— *itàkh,* 祈る，祈りを捧げる．

Inoskyemon endu. （地 Shm.）ヴェンドゥヴェッサン（Vyendvyessan, Вендвессан）の南方の岬の名．

Inóskita. （副）まん中に（端からではなく，上から）

— *an-naj.* （地）カルサコフ[6]（Karsakov, Карсаков）哨所の東方 56 露里にある川の名，および同名のアイヌと日本人の混住の村の名．

— *an-tishyē.* （名）（通りの）まん中に建つ家．

Inós'kiun. （形） 中ほどの．

— *ikh***t***rchiì.* （指骨の）中ほどの関節． （同）*tutàno i***kht***chì.*

Inos'komanaj. （地）カルサコフ（Karsakov, Карсаков）哨所の東方 21 露里にあるアイヌと日本人の混住の村の名．

Inóta. （名）岸辺の氷の向こうの海氷（海の *utàn* の向こう）．

Insu (Inssu). Lang. Ecco（Iesso）島，あるいは，マツマイ（Matsumaj, Мацмай）島のアイヌ語の名．

Íntrakhparakhpa. （動）めくばせする，ウィンクする．

Inu. Mos. 聞こえる，聞こえている，聞くことができる，尊敬動詞としても用いられる． *Inu.* Kl. Mats. 犬． *Inu* は日本語で「雄犬」（Korsh[7]），サハリンでは罵言．

Ínuakh （形）唖の，聾唖の．

Inúbus'-útara, けちな人，守銭奴．（同）*satā-vyen-ájnu.*

Inuyē. （名）模様．

Inukara あるいは *inukarara.* Mos. 目を向ける，見ることができる，尊敬動詞として用いられる（規則通りであれば，*inukara*）

Inukaru. Mos. 見える，視線を向ける（省略形で *inkaru*），見る．

— *yakka iki.* Mos. 彼が辺りを見ていた時に．

Inukuri. Mos. 心が決まらない，ためらわれる．

(6) おそらく「コルサコフ（Korsakov, Корсаков）哨所」のことであろう．
(7) 不明

Инукури-анкорокаи. Мос. хотя вы нерѣшительны (вѣжливое выраженіе).

Инýмбе (инýмте). С. очагъ.

1920. *Инýмбита.* С. крышка гроба.

Инýму. Гл. выжимать, процѣживать выжимая (рисъ для саки).

Инумукуте. Мос. бѣганіе кругомъ.

Инумушама. Мос. кромка, обшивка платья.

Инунбе. Мос. нагрѣвальная печь.

Инунбе или — *ибе.* Мос. названіе маленькой, длиною отъ двухъ до трехъ дюймовъ, рыбки съ четырьмя усиками и безъ чешуи.

Инунну. Дав. молиться. Мос. — *ку ке.* Мос. онъ совершаетъ молитву, онъ молится, см. *ку.* — *ку ке нанкора*, онъ совершаетъ свою молитву.

Инунукарѐ. Гл. сожалѣть, сжалиться. Нар. пожалуйста.

Инунукарига ирамушкари. Дав. безжалостный.

Инунукаши. Мос. непозволительный, запрещенный.

1930. *Инунухнàй.* Геогр. Аинско-Японское селеніе въ 92 верстахъ къ югу отъ Мануи. *Инуснай* у Глена. *Энуснай* у Шмидта.

Инýнъ. Гл. (см. *эинýнъ*), коптить, сушить (рыбу) надъ огнемъ.—*Кúнта* —, коптить въ лѣсу. *Херóхки* —, *гемòй* —, коптить селедку, горбушу. Мос. молиться (отъ Яп. *инору*).

— *ипѐ.* С. копченая пища. Гл. коптить пищу (т. е. рыбу). — *кусу оманъ*, уйти для копченія пищи (рыбы).

— *ипѐ тишѐ*, шалашъ близъ устья рѣки для копченія рыбы.

Инýпусе. Гл. скряжничать.

Инýпъ (инýфъ). Прил. безпокойный, шумный, надоѣдливый.

Инýфтэ. Гл. надоѣдать,—надоѣло! Син. *эинýфъ.*

Инь, мнѣ. *Чóкай тóну — кóнтэ*, господинъ далъ мнѣ.

— *каранарà áйну*, мой человѣкъ, мои слуги.

'Инькара, см. *ѝнкара.*

1940. — *синека!* посмотри! фраза Японская.

Inukuri-ankorokai. Mos. あなたは優柔不断だが（丁寧な表現）.

.Inúmbye (inúmpye). （名）炉.

Inúmbita. （名）棺のふた.

Inúmu. （動）（酒造りのために米を）搾る，搾ってこす.

Inumukutye. Mos. 周辺を走りまわること.

Inumushama. Mos. 衣服の端，ふち飾り.

Inunbye. Mos. 暖炉.

Inunbye あるいは *Inunbye ibye.* Mos. 長さ 2，3 インチの四本ひげの鱗のない小魚の名.

Inunnu. Dav. 祈る. Mos. — *ku kye.* Mos. 彼は祈りを捧げる，彼は祈る， ⇨ *ku.* — *ku kye nankora,* 彼は自分の祈りを捧げる.

Inunukaryè. （動）残念に思う，気の毒に思う.（副）どうぞ.

Inunukariga iramushkari. Dav. 無慈悲な.

Inunukashi. Mos. 許しがたい，禁止された.

*Inunu***kh***nãj.* （地）マヌヤ（Manuya, Мануя）の南方 92 露里にあるアイヌと日本人の混住の村の名. グレン（Glyen, Глен[8]）ではイヌスナイ（Inusnaj, Инуснай）. シュミット（Shmitd, Шмитд[9]）ではエヌスナイ（Enusnaj, Энуснай）となっている.

Inũn （動）（⇨ *einũn*），火の上で（魚を）燻製にする，乾燥させる. — *Kínta*—, 森の中で燻製にする. *Khyerókhki*—, *gyemõj*—, ニシンやカラフトマスを燻製にする. Mos. 祈る（日本語の *inoru* から）.

— *ipyè.* （名）燻製にされた食物.（動）食物（たとえば魚を）を燻製にする. — *kusu oman*, 食物（魚）を燻製にするために（去って）行く.

— *ipyè tishyè.* 河口近くにある魚を燻製するための仮小屋.

Inúpusye. （動）しみったれる.

Inũp (inũf). （形）穏やかでない，騒がしい，しつこい.

Inúfte. （動）うんざりさせる，—— うんざりだ！ （同）*éinũf.*

In', 私に. *Chókaj tónu*— *kónte,* 旦那が私にくれた.

— *karakarã ájnu,* 私の下男，私の召使たち.

Ín'kara, ⇨ *ínkara.*

— *sinyeka!* 気をつけろ！ 日本語の言い回し.

---

(8) 不明

(9) 『Fr. Bogd. シュミットのサハリンへの旅行（Поѣздка на Сахалинъ Фр. Богд. Шмидта）』というШмитд（Shmitd）の著作のことであろう. 拙訳『アイヌ語・ロシア語辞典(5)』北海学園大学学園論集第 91 号 1997 年，p.179 参照.

'Инькоре, отдай! давай! дай!
Иньku. Пал. дай.
Инэ́йно вм. *унэ́йно*.
Ипа̀ а́йну, нашедшій находку.
Ипабо. Бр. плоскія продолговатыя деревянныя чашки.
Ипакарь. Кл. Кам. воля.
Ипа́нахтэ. С. каторжникъ, сосланный въ каторгу. Пр. каторжный, сл. Яп. Гл. сослать въ каторгу, арестовать.
Ипа̀хъ. С. подражаніе.
— *ки*. Гл. подражать, иначе *э́ипахъ*.
Ипѐ. Гл. ѣсть. С. пища. Пал. яствы.
1950. — *асьно*. Прил. жадный, ненасытный.
— *вахтэ*, съѣстные припасы.
— *вентэ*. С. черви (въ падали). Син. *мосо́спе*.
— *вентэ ве́нтэхъ*, черви точатъ (портятъ).
— *вентэ хура́хка*, черви ѣдятъ (горбушу), дѣлая вонючею.
— *гумерӯй (а́йну)*, чавкающій.
— *иса́нно*, или *иса̀нъ*. Прил. несъѣдобный (*мунь*).
— *кара̀*. Гл. стряпать.
— *кикуа̀*. С. палка для выкапыванія изъ земли съѣдобныхъ корней.
— *коро̀ охна́у*, супъ не пустой (съ рыбою, съ мясомъ), см. *ога̀-охна́у*.
1960. — *ре*. Гл. кормить.
— *рӯй*, обжорливый, обжора.
— *трусӯй*, ѣсть хотѣть; аппетитъ. — *трусуй трамъ анъ*, аппетитъ есть, хочется ѣсть.
— *сех (се)*. С. обѣденный столъ. *Ипе-сѐх*, ноша съ провизіею (съ съѣстными припасами).
— *тай*. С. обѣденный столъ, подставка для кушанья.
— *эяра̀*. Гл. раздавать пищу.
Ипекрейкѐ. Кр. жажденъ.
Ипекъ-крайки. Кл. Кам. жаждущій.
Ипира. Мос. (ラ ピ゜イ), ножъ.
Ипи́ру. Гл. линять (о шерсти весною). *Нума̀* —, волосы линяютъ.

Ín'korye, 返せ！　渡せ！　くれ！

In'ku.. Pal.　くれ，渡せ．

Inéjno.　*unéjno* の代用．

Inã ájnu,　拾い物を見つけた人．

Ipabo. Br.　平たく細長い木製の椀．

Ipakar. Kl. Kam.　意志．

Ipánakhte.（名）懲役に処せられた囚人．（形）懲役の；日本語の単語[10]．（動）懲役に処する，逮捕する．

Inãkh.（名）まね．

— *ki.*（動）まねる，*éipakh* とも言う．

Ipyè.（動）食べる．（名）食物．　Pal.　多種多様な食物．　ご馳走

— *as'no.*（形）欲深い，貪欲な．

— *vakhte,*　食料品．

— *vyente.*（名）（動物の死体中の）ウジ（複数）．（同）*mosóspye.*

— *vyente vyéntekh,*　ウジが食い荒らす（そこなう）．

— *vyente khurâkhka,*　悪臭を出して（カラフトマスを）ウジが食う

— *gumyerùj (ájnu),*　ぴちゃぴちゃ音をたてて食べる人．

— *isánno,* あるいは *isàn.*（形）食用に適さない（*mun*「草」）．

— *karà.*（動）調理する．

— *kikuà.*（名）食用の根を土中から掘り出すための棒．

— *korò okhgáu,*　具の入ったスープ（魚入り，肉入り），　⇨　*ogã-okhgáu..*

— *rye.*（動）養う．

— *rùj.*　大食いの，大食漢．

— t**r***usùj.*　腹が減っている；食欲．— t**r***usuj tram an,*　食欲がある，腹が減っている．

— *syekh (sye).*（名）食卓，*Ipye-syèkh,*　食料品の荷．

— *taj.*（名）食卓，食事のための台．

— *eyarà.*（動）食物を配る．

Ipyekryejkyè. Kr.　のどが渇いている．

Ipyek-krajki. Kl. Kam.　のどが渇いている人．

Ipira. Mos.（イピラ），ナイフ．

Ipíru.（動）（春に動物の体毛が）毛替わりする　*Numà*—,　毛が抜け替わる．

⑽　原文のまま

1970. *Ипитапъ.* Мос. (フタピ°イ), названіе дерева, родъ тиса (Taxus), изъ діалекта области Шари.

Ипбе. С. нежирный китъ, приходящій съ селедкою, которой икру онъ ѣстъ, по сказанію Айновъ безъ титекъ.

Иппа. Ланг. Кур. Кл. Кам. ѣсть.

'Иппоро. Прил. чистый, свѣтлый, ясный. *Ипоро.* Пт. цвѣтъ.

— *венъ.* Прил. тусклый (о стеклѣ), мрачный (о небѣ), мутный (о водѣ).

— *карà.* Гл. чистить, очищать, вычищать.

— *нукара коя́йкусь*, ярко, ослѣпительно такъ, что нельзя смотрѣть.

— *очи́ве.* Прил. худощавый, сухопарый.

— *пи́рика.* Прил. прозрачный, чистый, ясный.

Ипу́йно (ипу́йну). С. ушное кольцо.

1980. *'Ира.* С. трава въ родѣ осоки.

Ира. Фюр. вѣтеръ.

Ирабоккари. Мос. убывать, уменьшаться.

Ира́йе. С. руль. Гл. бить, ловить. *Камуй* —, бить звѣрей (нерпъ).

Ира́йки. Гл. стыдиться, совѣститься, опускать глаза въ знакъ стыдливости, краснѣть отъ стыда.

Ираикоцуне. Мос. недосягаемый.

Ираираи. Мос. маленькій видъ водянаго паука.

Ирамаанъ. Дав. осязаніе.

Ираманде. Мос. думать, мыслить, знать, какъ почетный глаголъ, сокращ. вмѣсто *ираму-анъ-де.*

Ирамантэ. Мос. думать.

Ираматерю. Дав. красивый.

Ирамашири. Дав. отдѣльно нѣтъ.

— *пирукано ушямаушь.* Дав. плотно. Н. см. *усамуси.*

1990. — *шіо̀моки.* Дав. неопрятный (въ Нѣм. — *шіо̀мокка*), по Пф. не прекрасный.

Ирамашіуре. Мос. прекрасный.

Ирамашуринунуія. Дав. чисто, по Пф. *ирамашуре*, прекрасный съ частичками: *но-не-я.*

Ирамекаситекка. Мос. соскучиться, утомиться.

Ирамеси. Мос. соскучиться, утомиться.

Ipitap. Mos.（イピタフ(11)），木の名，イチイの一種（Taxus），シャリ（Shari, Шари）地方の方言から．

Ipóye.（名）鰊の卵を食べるために，鰊とともにやって来る脂肪の少ない鯨．アイヌの伝説によると，乳房のない鯨．

Ippa. Lang. Kur. Kl. Kam. 食べる．

Ípporo.（形）きれいな，明るい，輝いている． *Iporo.* Pt. 色．

— *vyen.*（形）（ガラスが）くすんでいる，（空が）陰鬱な，（水が）濁っている．

— *karà.*（動）よごれを落とす，掃除する，きれいにする．

— *nukara koyájkus'.*（目を開けて見ることができないほど）明るく，まばゆく．

— *ochívye.*（形）やせた，骨ばった．

— *pírika.*（形）透明な，澄んだ，曇りない．

Ipújno (ipújnu).（名）耳輪．

Íra.（名）スゲ属の一種の草．

Ira. Fyur. 風．

Irabokkari. Mos. 減る，少なくなる．

Irájye.（名）舵．（動）打つ，獲る．*Kamuj*—, 獣（アザラシを）打つ．

Irájki.（動）恥ずかしがる，恥じる．はにかんで目を伏せる，恥ずかしくて赤面する．

Iraikotsunye. Mos. 到達不能の．

Irairai. Mos. 小さいミズグモの一種．

Iramaan. Dav. 触覚．

Iramandye. Mos. 考える，思考する，知っている，尊敬動詞として，*iramu-an-dye* の省略形．

Iramante. Mos. 考える．

Iramatyeryu. Dav. 美しい．

Iramashiri. Dav. 単独では用いられない単語．

— *pirukano ushamaush'.* Dav. 密に．N.(12) ⇨ *usamusi.*

— *shíômoki.* Dav. 不潔な（Nem.(13) では．— *shiômokka*），Pf. によると，すばらしくない．

Iramashiurye. Mos. すばらしい．

Iramashurinunuiya. Dav. きれいに，Pf. では，*iramashurye*（小詞 *no-nye-ya* を伴って）すばらしい．

Iramyekasityekka. Mos. 退屈する，疲れる．

Iramyesi. Mos. 退屈する，疲れる．

⑾ 原文のまま

⑿ 不明

⒀ 注 4 を参照

Ира́ми. С. длинные столбики по бокамъ мостика (въ *ка́ама*).
— *анъ.* Мос. хвалить, прославлять.
— *са́хма*, двѣ перекладины на *ира́ми* (въ *ка́ама*).
Ирамiэ. Мос. похвала, награда.
Ира́мпое. Гл. шалить, баловать (напр. у возлюбленной *то уфъ*).
Ирампуй. Дав. препятствовать, замѣчать, см. *ира́мпое.*
2000. *Ираму.* Мос. знать.
— *анъ.* Мос. знать; память; замѣчать, примѣчать.
— *камбаре.* Мос. боязливая, испуганная мина.
— *табаваси*, смущенный, испуганный; быть смущеннымъ, испуганнымъ.
— *туйба.* Мос. пугаться, испугаться.
— *шiуй.* Мос. обманывать (какъ бы: въ мысляхъ желать чего нибудь), обольщать.
— *шкаре (шкари).* Мос. безъ памяти, безъ знанiя; не знать, не понимать (какъ бы: въ околицѣ, т. е. внѣ смысла). — *шкари.* Дав. не знаю.
Ира́нахка! не надоѣдай! надоѣлъ! молчи! Гл. надоѣдать.
Иранкарахтэ, см. *ина́нкарахтэ.*
Иранмакака. Мос. благоприличный, красивый, превосходный.
Иранмакакано. Мос. крѣпко, хорошо, превосходно. — *гарика ани юбу.* Мос. крѣпко связать веревкою.
2010. *Ирантра́йки.* С. трава съ жолтымъ цвѣткомъ.
Иранупъ. Мос. (プヌライ), любить страстно.
Ира́ра. Прил. храбриться. Дав. хвастливый, безстыжiй. Син. *я́йрика.*
Ира́рапа. Гл. пересидѣть (ногу до боли), перелѣжать голову (на деревяшкѣ).
Ира̀ръ. Прил. хвастливый, гордый (*а́йну*).
Ира̀хъ, нѣтъ, неимѣется, не нахожу.
Ирека. Мос. см. *менашiунъ.* — *анна.* Мос. см. *менашiунъ.*
Иренка. Мос. награда; вознаграждать, воздавать.

Irámi. （名）（*káama*[14] の中の）小橋の両側にある長い小柱

— *an.* Mos. ほめる，賛美する．

— *sákhma,* （*káama* の中の）*irámi* の上にある 2 本の梁．

Iramie. Mos. ほめ言葉，褒美．

Irámpoye. （動）ふざける，戯れる（たとえば，恋人の *to uf*[15]）．

Irampuj. Dav. 邪魔する，気づく， ⇨ *irámpoye.*

Iramu. Mos. 知っている．

— *an.* Mos. 知っている；記憶；気づく，心にとめて置く．

— *kambarye.* Mos. 臆病な，驚いた顔つき．

— *tabavasi.* 当惑した，驚いた；当惑している，驚いている．

— *tujba.* Mos. 驚く，びっくりする．

— *shiuj.* Mos. 惑わす（想念の中で何かを望むかのように），誘惑する．

— *shkarye (shkari).* Mos. 記憶になく，知識になく；知らない，分からない（回りくどい，つまり，意味のない話のように）．

— *shkari.* Dav. （私は）分からない．

Iránakhka! うんざりさせるな！ うんざりだ！ 黙れ！（動）うんざりさせる．

Irankarakhtẽ, ⇨ *inánkarakhte.*

Iranmakaka. Mos. 上品な，美しい，すばらしい．

Iranmakakano. Mos. しっかりと，よく，とてもよく．

— *garika ani yubu.* Mos. しっかりと縄で結ぶ．

Irantrájki. （名）黄色い花が咲く草．

Iranup. Mos. （イラヌプ），熱愛する．

Irára. （形）威勢のいいところを見せようとする． Dav. 自慢好きの，恥知らずの．（同）*yájrika.*

Irárapa. （動）長く座りすぎる（足が痛むほど），（木の枕の上で）長く頭を置きすぎて頭をしびれさせる．

Irãr. （形）自慢好きの，高慢な（*ájnu*「人」）．

Irãkh, ～がない，～がいない，～が見つからない．

Iryeka. Mos. ⇨ *menashiun.* — *anna.* Mos. ⇨ *myenashiun.*

Iryenka. Mos. 褒美；報いる，返報する．

⑿ 「冬以外の期間にクロテンを捕獲するための道具」（本辞典 Káama の項から）

⒂ 「乳房を触る」（本辞典 Уфъ の項から）

Иресиба. Мос. кормить короткое время, дать кому у себя пристанище, прiютить; кормить, питать.

— *ике.* Мос. во время кормленiя.

Ирéске. Гл. воспитывать (чужаго ребенка).

— *чача*, воспитывающiй (чужаго), воспитатель (о старикѣ).

Ирéсю. Гл. воспитывать (чужаго ребенка).

Ирéхтэ. С. музыка, музыкальная игра. Гл. играть (на балалайкѣ).

2020. *Ири-курáсьно.* Прил. совершенно чорный, безъ всякихъ узоровъ бѣлыхъ или другаго цвѣта (холстъ).

Ириваки. Мос. братъ, братья и сёстры, племянникъ.

Иригусъ. Дав. треска.

Ирiецись. С. муравей, иначе *и́цирись.*

— *пу.* С. муравейникъ.

Ирикунъ-дереке. Мос. летѣть вверхъ.

Иримо. Дав. крыса. Ланг. Юж. Сах. Кл. Сах. мышь. *Ириму.* Мос. крыса.

Иримонтама. Мос. бородавка.

Ири́моро (иримуру). 1. Ящикъ для трубокъ. 2. Выдвижной ящикъ для трубокъ (подъ нарами). 3. Дорожный футляръ для трубки (иначе *ки́сери-амáни*). 4. Деревянная табакерка при дождливой погодѣ.

Ириму́фкане (ируму́фкане). Прил. ровный (безъ утолщенiй, напр. шестъ, палка). — *ни.* круглое (безъ утолщенiй) дерево (напр. чубукъ).

2030. *Ириси̇.* Кр. впередъ.

Ирисиконна. Мос. неожиданная вещь; удивительный, чудесный.

Иритаку. Мос. родъ, племя; родственники, родственникъ.

Иритаппе. Мос. (ペツタリイ), братъ, братья и сёстры.

Иритáро. Прил. ровный, гладкiй (о доскахъ), см. *итáрувенъ.*

— *кара.* Гл. ровнять.

— *пи́рика*, ровный (полъ).

Ирiугъ. Кл. Кам. колика, рѣзь въ животѣ.

Ирiюраи. Мос. подбирать, подвязывать платье.

Iryésiba. Mos. 短い時間養う，自分のところにかくまう；かくまう，食べさせる．

— *ikye.* Mos. 食べさせている時に．

Iryéskye. （動）（他人の子を）育てる．

— *chacha,* （他人を）育てている人，養育者（老人について）．

Iryésyu. （動）育てる（他人の子を）．

Iryékhte. （名）音楽，演奏．（動）（バラライカを）演奏する

Íri-kurás'no. （形）真っ黒な，無地の白あるいは他の色の（麻布）．

Irivaki. Mos. 兄（弟），兄弟姉妹，甥．

Irigus. Dav. 鱈．

Iríyetsis' （名）蟻，*ítsiris'*とも言う．

— *pu.* （名）蟻塚．

Irikun-dyeryekye. Mos. 上へ飛んでいく．

Irimo. Dav. クマネズミ． Lang. S. Sakh. Kl. Sakh. ネズミ． *Irimu.* Mos. クマネズミ．

Irimontama. Mos. いぼ．

Irímoro (irimuru). 1．煙管の箱． 2．（寝台の下の）煙管用の引き出し式の箱． 3．旅行用の煙管ケース（*kísyeri-amáni* とも言う）． 4．雨天のときの木製のタバコ入れ．

Irimúfkanye (irumúfkanye). （形）（節のない）太さの一様な（たとえば，竿，棒）．— *ni.* 丸い（節のない）木（たとえば，羅宇（らお））．

Irisì. Kr. 前へ．

Irisikonna. Mos. 予期しない物；驚くべき，奇跡的な．

Iritaku. Mos. 一族，家系；親戚（複数），親戚（単数）．

Iritappye. Mos. （イリタツペ），兄（弟），兄弟姉妹．

Iritáro. （形）平らな，（板が）なめらかな， ⇨ *itáruvyen.*

— *kara.* （動）平らにする．

— *pírika,* 平らな（床）．

*Iriu***g**. Kl. Kam. 腹の激痛，刺すような痛み．

Iriyurai. Mos. 衣服をたくしあげる，巻きつける．

Иро (ирô). Мос. блескъ, по Яп. цвѣтъ, ты (по Пф. вѣроятно ошибка).

2040. *Ироки.* Ланг. Сѣв. Вост. Сах. рыба.

Ирокку. Мос. блистать, сіять.

Иронне. Прил. толстый (о доскахъ, *ита̀* —), густой *(— са́ки).* Мос. толстый, объёмистый.

Иронни (о). Дав. толсто. Мос. толстый.

Ирпѐтъ. Кр. капуста морская особливаго рода.

Иругуру. Мос. рожденіе, роды.

Ируируѐ (уру-ируѐ, урурує̀). Гл. здороваться (вообще).

Иру́моро, ирумýфкане, см. *ири́моро, иримýфкане.*

Ирумунбу. Мос. названіе одного созвѣздія.

Иру́ре. С. лекарственная трава (иначе *эру̀фъ*).

Ирурукара́ма. С. собственное женское имя (дѣтское), у взрослой: *Горокая́ма.*

2050. *Ируса̀.* Гл. одолжить; дать на время, въ Нѣм. Дав. *юруша,* дай.

Ирускана. Кл. Кам.-третьяго дня.

Иру́ська. Гл. сердиться, гнѣваться.

Ирута́сьпано. Нар. взаимно, другъ друга; по очереди.

— *ику̀,* пить по очереди, поочередно.

— *укойо́маре,* наливать по очереди.

— *умонта́сьпа а́йну,* подравшіеся, поколотившіе другъ друга.

Иру́тэму. Гл. дѣлать амурное предложеніе. *Махнеку̀ охта* —, предлагать женщинѣ амуръ (coitus).

Ирушка. Дав. отд. нѣтъ.

— *итаки.* Дав. бранить. Кл. Сах.

Иса̀мъ, см. *ися̀мъ.*

Иса́нтону. С. фельдшеръ, докторъ.

2060. *Иса̀нъ-чуфъ.* С. новолуніе.

Исаохъ или *иса́уфъ.* Пр. передній, первый въ ряду, передовой *(— сета̀).* Гл. начинать.

— *кане!* напередъ, сначала.

Исауадукура. Кл. Кам. третьяго дня.

Иса́уфтэ. Гл. дѣлать передовою (собаку).

Исѐ! вонъ! ступай вонъ! пошолъ! (когда гонятъ собаку или человѣка).

Исеа́секка. Кр. теплый.

Iro (irô). Mos. 輝き，日本語では「色」の意味，お前，君（Pf. によれば，多分誤り）.

Iroki. Lang. N. E. Sakh. 魚.

Irokku. Mos. 輝く，光る.

Ironnye. （形）（板が）厚い（*ita*—），濃い（—*sáki*）. Mos. 太った，容積の大きい.

Ironni(o) Dav. 厚く. Mos. 厚い.

Irpyèt. Kr. 特別な種類の昆布.

*Iru***g***uru.* Mos. 産むこと，出産.

Iruiruyè (uru-iruyè, ururuyè) （動）挨拶を交わす（一般的に）

Irúmoro, irumúfkanye, ⇨ *irímoro, irimúfkanye.*

Irumunbu. Mos. ある星座の名.

Irúrye. （名）薬草（*erùf* とも言う）.

Irurukarâma. （名）（子供の）女性の名，大人では：*Gorokayáma.*

Irusù. （動）貸す；しばらく貸す，Nem.[16] では，Dav. *yurusha,* 貸せ.

Iruskana. Kl. Kam. 一昨日.

Irús'ka. （動）腹を立てる，怒る.

Irutás'pano. （副）相互に，お互いを；交代で.

— *ikù,* 順々に，交互に飲む

— *ukojómarye,* 交代で注ぐ.

— *umontás'pa ájnu,* つかみ合いのけんかをした人たち，殴り合った人たち.

Irútemu. （動）情事の誘いをする. *Makhnyekù okhta* —, 女性を情事に誘う（coitus）.

Irushka. Dav. 単独では用いられない単語.

— *itaki.* Dav. 罵る. Kl. Sakh.

Isàm, ⇨ *isyàm.*

Isántonu. （名）准医師，医師.

Isàn-chuf. （名）新月.

Isaokh あるいは *isáuf.* （形）前の，最前列の，先頭の（— *syetà*）.（動）始める.

— *kanye!* 前もって，初めに.

Isauadukura. Kl. Kam. 一昨日.

Isáufte. （動）（犬を）先頭にする.

Isyè! 出て行け！ とっとと出て行け！ さあ行った！（犬や人を追い払うとき）.

Isyeâsyekka. Kr. 暖かい.

---

⑯ 注 4 を参照

Исебаци. Мос. блюдо изъ дубоваго дерева, сл. Яп. блюдо, въ которомъ растираютъ.
Исе́мпиріе. Гл. говорить объ отсутствующемъ.
Исенбиру. Мос. начало мрака.
Исенрамуте. Мос. дорогой, драгоцѣнный.
2070. *Исесикка.* Кл. Кам. жаръ.
Иси. Мос. хвостъ, птичій хвостъ.
Исіарѐ. Кр. голоденъ.
Исикамаре или *исиккамаре.* Мос. класть, положить, отдавать на сохраненіе.
Исикари. Мос. имя мѣста на островѣ Мацмаѣ.— Мѣшкать, промедлить.
Исикекара. Гл. мигнуть, подмигнуть, дать знать глазами.
Исикоба. Мос. намѣреніе, цѣль.
Исима. Мос. подштаники для женщинъ.
'*Исине.* Нар. вмѣстѣ.
— *окàй*, жить вмѣстѣ.
— *пáкаре.* Гл. разсчитывать (что). Син. *снепáкаре карà.*
2080. — *эукóйки*, нападать совмѣстно, драться вмѣстѣ (напр. о собакахъ, напавшихъ и изранившихъ свинью).
Иси́нека. С. оборотень.
Исинекане. Мос. металлическая вещь особеннаго вида; отъ *иси*, хвостъ.
Исинерепъ. Мос. духъ, привидѣніе.
Иси́нне, одинъ (одно) въ замѣнъ другаго, вмѣсто кого-нибудь.
Исирераттому. Мос. грудь.
Исирỳ. Гл. точить (ножъ).
'*Исирювъ.* С. напильникъ. Син. *ясóри.*
'*Исиськасьма.* Гл. повелѣвать.
— *ỳтара*, повелѣвающій народъ.
Иситантэ. Мос. заставить найти, какъ почетный глаголъ: находить.
2090. *Иситанъ.* Мос. находить, увидѣть, что ищешь.
Исіо. Мос. (ヨ ム イ), обыкновенный, простой.
— *бонбе.* Мос. бѣлая видомъ похожая на кролика порода китовъ.

Isyebatsi. Mos. 樫の木製の大皿，日本語の単語[17]，その中で物をすりつぶす大皿.

Isyémpiriye. （動）その場にいない人のことを話す.

Isyenbiru. Mos. 暗黒の始まり.

Isyenramutye. Mos. 値がはる，高価な.

Isyesikka. Kl. Kam. 熱.

Isi. Mos. しっぽ，鳥の尾.

Isiaryè. Kr. 空腹である

Isikamarye あるいは *isikkamarye.* Mos.（横にして）置く，預ける.

Isikari. Mos. マツマイ（Matsmaj, Мацмай）島の地名. —— ぐずぐずする，手間どる.

Isikyekara. （動）目くばせする，ウインクする，目で知らせる.

Isikoba. Mos. 意図，目的.

Isima. Mos. 女性用の股引.

Ísinye. （副）いっしょに.

— *okàj,* いっしょに暮らす.

— *pákarye.* （動）（～を）期待する，頼りにする.（同）*snyepákarye karà.*

— *eukójki,* いっしょに襲う，けんかをする（たとえば，豚を襲って傷だらけにした犬達が）.

Isínyeka. （名）化け物，妖怪.

Isinyekanye. Mos. 特別な形の金属製の物；*isi*「尾」から.

Isinyeryep. Mos. 魂，幽霊.

Isínnye, 代わりのもの，代わりの人.

Isiryerattomu. Mos. 胸.

Isirù. （動）（ナイフを）研ぐ.

Ísiryuv. （名）やすり.（同）*yasóri.*

Ísis'kas'ma. （動）命ずる.

— *útara,* 命令をする人たち.

Isitante. Mos. 探させる，尊敬動詞として「見つける」.

Isitan. Mos. 探しているものを見つける，見かける.

Isio. Mos. （イシヨ），普通の，ありふれた.

— *bonbye.* Mos. 姿がウサギに似た形の白い鯨の一種.

---

⑰ 原文のまま

Исіо-итакки. Мос. разговоръ, обыкновенная рѣчь.
— *кина*. Мос. названіе растенія, букв. обыкновенное растеніе.
— *роре*. Мос. употребительная на восточномъ Мацмаѣ формула привѣтствія.
'Исіупу. Кр. Пал. буря.
Иска. Мос. похищать. Кл. Кам. воровать.
— *гуру*. Мос. похититель (буквально: похищающій человѣкъ).
Искаріукуръ. Кл. Кам. воровство.
2100. *Искарунъ*. Мос. замѣчать, не забывать.
И-скарунъ-на. Мос. я объ этомъ подумаю, не забывать въ формѣ potentialis.
'Искеу. С. корешки (табачные). Японизмъ. Син. *кумà-сáхма*.
Исò. С. медвѣдь.
— *инáу*, инау принесенныя въ жертву убиваемому медвѣдю.
— *котàнъ*. С. посмертное жилище медвѣдей. Син. *ямà-котàнъ*.
— *куфъ*. С. поясъ изъ травы *ориконъ*, надѣваемый на медвѣдя въ праздникъ *камуй-асúньки*.
— *бйпе*. С. продолговатое узкое корыто для кормленія медвѣдя.
Исòнъ-áйну, счастливый на медвѣдей и другихъ звѣрей.
Исонуо. Кл. Кам. счастливый.
2110. *Иссяйгè*. С. хвостъ у птицъ.
Истайки. Мос. (キイタイ), ткать, отъ *стайки*, ударять.
'Исто-гемòй, горбуша выкинувшая икру, безъ икры.
'Истрах. С. посылка
— *кара*, посылать посылку.
Ису̀. Прил. крѣпкій, недырявый (о платьѣ), плотный, нерѣдкій (о холстѣ).
Исука. Мос. грабить, воровать.
— *гуру*. Мос. грабитель, воръ.
Исъ, или *úсу*. С. четверть бу (Японская серебряная четырехугольная монета (въ 11 к.)).
'Иська. Гл. воровать, красть.
2120. — *утара*, воръ, плутъ.

Isio-itakki. Mos. 会話，普通の談話．

— *kina.* Mos. 植物の名，字義通りは，普通の植物．

— *rorye.* Mos. マツマイ（Matsumaj, Мацумай）東部で使われる挨拶の言い回し．

Ísiupu. Kr. Pal. 嵐．

Iska. Mos. こっそり持ち去る． Kl. Kam. 盗む．

— **g***uru.* Mos. かっぱらい（字義通りは，かっぱらう人）

Iskariukur. Kl. Kam. 盗み．

Iskarun. Mos. 気づく，忘れない．

I-skarun-na. Mos. 私はこのことについて考える，忘れられない．

*Ískye***u**. （名）安タバコ．日本語の表現[18]．（同）*kumã-sákhma.*

Isõ. （名）熊．

— *iná***u**, 殺される熊に捧げられる *ina***u**.

— *kotaìn.* （名）熊の死後の住処．（同）*yamã-kotãn.*

— *kuf.* （名）*kamuj-asín'ki* の祭りの時に熊に着せられる *orikõn* という草で作った帯．

— *ójpye.* （名）熊に餌をやるための細長い桶．

Isõn-ájnu, 熊や他の獣に対して幸福な人．[19]

Isonuo. Kl. Kam. 幸せな．

Issyajgyè. （名）鳥のしっぽ．

Istajki. Mos. （イシタイキ），織る，*stajki*「打つ」から．

Ísto-gyemõj, 卵を取り除かれた卵のないカラフトマス．

Ístrakh. （名）小包．

— *kara,* 小包を送る．

Isù. （形）丈夫な，（衣服が）穴のあかない，丈夫な，（麻布が）目の詰まった

Isuka. Mos. 強奪する，盗む．

— **g***uru.* Mos. 強盗，泥棒．

Is', あるいは *ísu.* （名）1/4 分（ぶ）（日本の四角い銀貨）（11 コペイカ）．

Ís'ka. （動）盗む，泥棒する．

— *utara,* 泥棒，ペテン師．

---

⑱ 原文のまま

⑲ 原文のまま直訳した．「熊や獣を上手く獲る人」の意味か？

'Иськотэске. С. аорта (жила безъ крови).
'Исьнинги, или *и́сьнинъ.* С. хвостъ птичій.
'Исьто. С. хвостъ у птицъ.
'Исьтусь-ни, прямое, неизогнутое дерево.
Исю́нконое. С. собственное мужское имя.
Исяй. С. хвостъ у птицъ.
Исямъ (исамъ). Нар. нѣтъ, иначе *исянъ.*
Ися́нчики, если нѣтъ. — *ква́ни охта̀ йе ка́не*, если нѣтъ, скажи мнѣ.
Ита̀. С. доска. Кл. Кам. молотокъ (сокращеніе *ита́-та*). Дав мѣсто, на которомъ ѣдятъ. Мос. доска и кушанье (Speise), лакомое кушанье, отъ Яп. *ита*, доска.
2130. — *тривка.* С. досчатый тротуаръ, сходни, мостъ.
— *утуру.* Дав. пазъ.
Ита́бу (я-оскѐ-ита́бу). С. чушка для тканья невода.
Ита́букуна. С. полъ. Син. *сех.*
Итаганде. Мос. говорить. *Итаганъ.* Мос. говорить, иначе *итаканъ.*
Итаи. Мос. оттаскивать, къ себѣ тянуть, тащить.
Итаканде. Мос. говорить. *Итаганде.* Мос. говорить (какъ почетный глаголъ).
Итаканкорока. Мос. хотя, или послѣ того какъ говорили (см. *коро-ка*). — *экаси иренка анъ гуши та̀*, когда они объ этомъ сказали, совершаются награды предковъ.
Итакантэцъ. Мос. (вмѣсто *итаку-анъ-тэцъ*), какъ скоро говорятъ (какъ почетный глаголъ см. *тэ* и *ц*).
Итаканъ. Мос. имѣть высказаннымъ (вмѣсто *итаку-анъ*, см. *анъ*), говорить. — *рууэ нэ*, когда говорили (см. *руэ*), послѣ того какъ говорили.
Итакгура. Кл. Кам. говорить.
Ита́ке-си́нька, усталъ говорить. Син. *чара̀-си́нька.*
2140. *Ита́ки.* Мос. говорить, см. *и-итаки*; рѣчь, слово; разговаривать, иначе *итакки*, сказывать.
— *нуй.* Дав. повелѣвать. Н. слушать словъ, (по Пф. *итаки*, сказывать и *ну* вмѣсто частицы *но*).

Ís'koteskye. （名）大動脈（血液のない血管[20]）.

Ís'ningi, あるいは *ís'nin.* （名）鳥のしっぽ.

Ís'to. （名）鳥のしっぽ.

Ís'tus'-ni, （名）まっすぐな，曲がっていない木.

Isyúnkonoye. （名）男性の名.

Isyàj. （名）鳥のしっぽ.

Isyam (isam). （副）～がない．*isyan* とも言う

Isyánchiki, もしなければ，— *kváni okhtã jye kánye,* もしなければ，私に言え.

Itã. （名）板． Kl. Kam. 槌（*itáta* の省略形）． Dav. 食べる場所． Mos. 板および食事（Speise），おいしい食事，日本語の *ita*「板」から.

— *t***r***ivka.* （名）木でできた歩道，渡り板，橋.

— *uturu.* Dav. すき間.

Itábu (ya-oskyê-itábu). （名）網を織るための鋳塊.

Itábukuna. （名）床.（同）*syekh..*

*Ita***g***andye.* Mos. 話す． *Ita***g***an.* Mos. 話す，*itakan* とも言う.

Itai. Mos. 引きずり移す，手前に引く，引きずる.

Itakandye. Mos. 話す． *Ita***g***andye.* Mos. 話す（尊敬の動詞として）.

Itakankoroka. Mos. 話されたけれども，あるいは，話された後で（⇨ *koro-ka*）.— *ekasi iryenka an gushi tâ,* 彼らがこれについて話してから，先祖の報いがなされる.

Itakantets. Mos. （*itaku-an-tets* の代用），話されるやいなや（尊敬動詞として ⇨ *te* および *ts*）.

Itakan. Mos. ～を話されたこととする（*itaku-an* の代用 ⇨ *an*），話す.— *ruue ne,* 話された時（⇨ *rue*），話された後で.

*Itak***g***ura.* Kl. Kam. 話す.

Itákye-sín'ka, 話すのに疲れた.（同）*charã-sín'ka..*

Itáki. Mos. 話す， ⇨ *i-itaki*；話，言葉；会話する，*itakki* とも言う，物語る.

— *nuj.* Dav. 命ずる． N.[21] 言葉を聞く，（Pf. によると，*itaki*「物語る」と小詞 *no* の代用の *nu*）.

⑳ 原文のまま
㉑ 不明

Ита́ки-нэ. Мос. говорить; разговоръ (см. *нэ*). *Итаки нэ кушу*. Мос. поелику говорятъ.
— *хошибири*. Дав. отказать.
Итакира. Мос. названіе растенія.
Ита́кита а́йну, болтливый, разговорчивый человѣкъ.
Итакка. Мос. мочь говорить и т. д. (отъ *итаку*), см. *а*, говорить въ формѣ potentialis (вмѣсто *итака*).
Ита́ку (сокр. *итах*). С. слово, рѣчь, языкъ. Гл. говорить. Мос. говорить, докладывать (als Niedrigkeitszeitwort), сказывать; рѣчь, слово, иначе *идаку*.
— *како увень*. Дав. картавый, въ Нѣм. *итакукано увенъ*.
— *каре*. Прил. очень хладнокровный (берущій *аси́мпе* только уже за много обидъ, а за одну терпящій). — *айну*, хладнокровный человѣкъ. Син. *трамута́не*.
2150. — *макусите*. Мос. хвалиться, хвастаться.
— *нини*. Мос. заикаться, отъ *нини*, изчезать, опадать.
— *сикомеубе*. Мос. браниться, спорить (сражаться словами).
— *тура*. Мос. связная, складная рѣчь.
Итакфпе. Дав. разговоръ. *Итакупе*, или *итаку-бе*. Мос. сказанное, рѣчь, разговоръ.
Итакъ-уре́нькаре, согласиться.
Ита́мойя. С. пристройка по обѣимъ сторонамъ двери (въ юртахъ) для укладыванія разныхъ припасовъ и для тканья циновокъ.
Ита́не-ка́ни. С. тонкая бляшка изъ желтой мѣди, усѣянная дырочками на поясу у дѣвицъ (для украшенія).
Итанетоба. Мос. средняя часть палубы на кораблѣ, буквально: тѣло досокъ.
Итанки. Кл. Мац. чашка.
2150. — *кембе*. Мос. указательный палецъ (ベンケキタイ и ベンケキンタイ).
Ита́нчики. С. полъ (сл. Яп.).
Ита́ньки. С. чашка, рюмка.
Итапуки́. С. мѣхи для раздуванія огня.
Ита̀пъ, см. *ута̀*. Пт. молоть.

Itáki-ne. Mos. 話す；会話（⇨ *ne*）. *Itaki ne kushu.* Mos. 話されているから.

— *khoshibiri.* Dav. 断る.

Itakira. Mos. 植物の名.

Itákita ájnu, おしゃべりの人，話し好きな人.

Itakka. Mos. 話すことができる，など（*itaku* から），⇨ *a,* 話すことができる（*itaka* の代用）.

Itáku（省略形は itakh）.（名）単語，言葉，言語.（動）話す. Mos. 話す，報告する（als Niedrigkeitszeitwort），物語る；話，言葉，*idaku* とも言う

— *kako uvyen.* P と ʃI を不明瞭に発音する，発音の不明瞭な，Nem.[22] では，*itaku-kano uvyen.*

— *karye.*（形）非常に冷静な（もうすでに多くの侮辱に対してはもっぱら *Asinpye* をとり，一方，一つの侮辱に対しては我慢している）. —*ajnu,* 非常に冷静な人.（同）*tramutanye.*

— *makusitye.* Mos. 自慢する，鼻にかける.

— *nini.* Mos. どもる，*nini*「消える，落ちる」から.

— *sikomyeubye.* Mos. 罵り合う，論争する（ことばで闘う）.

— *tura.* Mos. 筋の通った，流暢な話.

Itakfpye. Dav. 会話. *Itakupye,* あるいは *utaku-bye.* Mos. 述べられたこと，話，会話.

Itak-uryén'karye, 同意する.

Itámojya.（名）様々な用具を置いたり，莚（むしろ）を織ったりするために（ユルタの）扉の両側に増築した部分.

Itánye-káni.（名）若い娘の帯の上にある穴のたくさん開いた真鍮製の薄い留め金（装飾用）.

Itanyetoba. Mos. 船の甲板の真ん中部分．字義通りは，板の胴体.

Itanki. Kl. Kam. 茶碗.

— *kyembye.* Mos. 人差し指（イタキケンベおよびイタンキケンベ）.

Itánchiki.（名）床（日本語の単語）.

Itán'ki.（名）茶碗，ワイングラス.

Itapukí.（名）火起こし用の皮.

Itàp, ⇨ *utà.* Pt. 大槌.

⑿ 注 4 を参照

Итарига-фугу. Дав. задуть.
Ита́ро. Прил. ровный (безъ горъ). — *пи́рика*, тоже.
Ита́рувенъ. Прил. неровный (о полѣ въ комнатѣ: съ буграми, ямами).
Ита́са-ита̀хъ. С. отвѣтныя слова, отвѣтная рѣчь.
Итасибе (ペシタイ), или *иташпе* (ペシタイ). Мос. морской левъ, сивучъ, и *итаспе*.
2170. — *гоцъ*. Мос. названіе бѣлаго похожаго на морскую улитку черепокожнаго.
Ита́та, сокр. *ита̀*. С. молотокъ. Гл. бить молоткомъ.
Итаунъ. Мос. говорить, сказывать.
Итаутуру. Мос. пазы между досками.
Ита́хкесева, говорить (въ сердцахъ, напр. требовать платы за обиду) продолжительное время.
Ита́хкесекева, тоже.
Ита́хкесьва, тоже.
— *аси́мпе ко́нтэ хемака̀*, заплатилъ (—ли) послѣ долгаго требованія (послѣ настойчиваго требованія) за оскорбленіе.
Ита̀хъ. Гл. сокращеніе *ита́ку*. *Ита̀хъ-ка́не!* говори!
— *по́хсека*, разговоръ объ обидѣ.
— *трує̀ а́йну*, болтливый человѣкъ.
Итача, или *иташа*. Мос. отвѣчать, возражать (иначе *итацъ*); награда, плата за наёмъ.
2180. — *итаку*. Мос. воздавать, вознаграждать.
— *ша*. Мос. болѣть, чувствовать боль.
Иташари. Дав. перемѣнить, перемѣна. Мос. мѣнять, вознаграждать.
Иташпи. Мос. (ピシタイ), морской левъ.
Ита́я-пу. С. амбаръ, сл. Яп. (?).
Итеме. Мос. балка (дома).
— *кикири*. Мос. мокрица, букв. балочное насѣкомое.
— *та*. Мос. балка (дома).
Итиккаки. Дав. запретить.
Иткимъ. Геогр. Шр. Гиляцкая деревня на р. Пими (Томò).
Ито. Мос. носъ, иначе *эту*. Ланг. Мац. носъ.
2190. — *бецикка*. Мос. носовая слизь.
— *бинне*. Мос. названіе рыбы.
Итобуй. Дав. ноздри. Мос.—Кл. Сах.—см. *этупуй*.

Itariga-fugu. Dav. 吹き消す．

Itáro. （形）平坦な（山のない）．— *pírika,* 平坦な．

Itáruvyen. （形）（部屋の床が，小さな隆起や穴があって）でこぼこの．

Itása-itãkh. （名）答礼の言葉，答礼の挨拶．

Itasibye（イタシベ），あるいは *itashpye*（イタシペ）． Mos. アシカ，トド，*utaspye* とも言う．

— *gots.* Mos. ウミウシに似た白い軟体動物の名．

Itáta, 省略形は *itã.* （名）槌．（動）槌で打つ．

Itaun. Mos. 話す，物語る．

Itauturu. Mos. 板の間のすき間．

Itákhkyesyeva, 継続して話す（心の中で，たとえば，侮辱に対する報いを要求する）．

Itákhkyesyekyeva, 同上の意味．

Itákhkyes'va, 同上の意味．

— *asímpye kónte khyemakã,* 侮辱に対して，長い要求（しつこい要求）の後で支払をした．

Itàkh. （動）*Itáku* の省略形． *Itãkh-kánye!* 話せ！

— *pókhsyeka,* 侮辱についての話．

— t**r**uyẽ *ájnu,* おしゃべりな人．

Itacha, あるいは *itasha.* Mos. 答える，反対する（*itats* とも言う）；褒美，賃金

— *itaku.* Mos. 与える，報いる．

— *sha.* Mos. 痛む，痛みを感じる．

Itashari. Dav. 取り替える，交替． Mos. 交換する，報いる．

Itashpi. Mos. （イタシピ），アシカ．

Itáya-pu. （名）納屋．日本語の単語（？）[23]．

Ityemye. Mos. （家の）梁

— *kikiri.* Mos. ダンゴムシ，字義通りは，梁の昆虫．

— *ta.* Mos. （家の）梁．

Itikkaki. Dav. 禁止する．

Itkim. （地 Shr[24]．）ピミ（Pimi, Пими）（トモ（Tomõ, Томо））河畔のギリヤークの村．

Ito. Mos. 鼻，*etu* とも言う． Lang. Mats. 鼻．

— *byetsikka.* Mos. 鼻水．

— *binnye.* Mos. 魚の名．

Itobuj. Dav. 鼻の穴． Mos. — Kl. Sakh. ⇨ *etupuj.*

---

(23) 原文のまま

(24) 何の略か不明．たぶん，Shm. の間違いであろう．

Итого. Дав. конецъ. *Итого.* Мос. конецъ, первая причина, начало, источникъ, иначе *итоко.*

Итóйсека. С. мѣшокъ (съ хлѣбомъ, съ картофелемъ для ноши).

Итоко. Мос. конецъ, начало, источникъ. — *та.* Мос. начало, источникъ.

Итокутоки. Мос. названіе птицы.

Итомо. Мос. приводить въ порядокъ, гладить, уладить.

— *буяра.* Мос. окно на самомъ возвышенномъ мѣстѣ, въ комнатѣ (въ залѣ), букв. улаживающее окно.

— *итаку.* Мос. приводить въ порядокъ, уладить, особенно словами.

2200. — *коке-айну.* Мос. цѣнить, считать правильнымъ.

Итóмох. Гл. убить (только медвѣдя). *Исò* —.

Итомоцъ. Мос. (ツモトイ), приводить въ порядокъ, уладить.

Итонка. Мос. названіе рыбы похожей на Японскую *угуи* (イグウ); слово діалекта Карафуто.

Итонопу. Дав. чашка деревянная съ рыльцемъ.

Итóпентра. С. голубой цвѣтокъ луковичнаго растенія *томара.*

Итото. Гл. топить, вытапливать (жиръ). *Кúрибу* —.

Итóхпа. Гл. дѣлать зарубки на инау. Син. *корúтохпа. Камýй охтà* —, зарубить инау богамъ.

Итоясикарапъ. Мос. защищать, оборонять, какъ защитникъ; показывать путь, путеводить.

Иту. Мос. Фюр. носъ *Итû*, носъ, мысъ. *Итû-икари*, отъ мыса.

2210. — *би.* Мос. носовая слизь. Син. *ито-бецикка.*

— *биранъ.* Дав. возгри, по Пф. *итубе-ранъ*, носовая мокрота течетъ внизъ.

— *кему.* Мос. кровотеченіе изъ носа.

— *муцу.* Мос. (ツムツイ), залеганіе носа, насморкъ.

— *пириба.* Дав. утереть носъ.

— *танне.* Мос. комаръ (буквально: длинноносый, длинный носъ или хоботъ).

— *цикере.* Мос. кротъ, порода кита съ длиннымъ носомъ.

Itogo. Dav. 終わり． *Ito***g***o.* Mos. 終わり，第一の原因，初め，源，*itoko* とも言う．

Itójsyeka. （名）（穀類やジャガイモが入った）荷物用の袋．

Itoko. Mos. 終わり，初め，源．— *ta.* Mos. 初め，源．

Itokutoki. Mos. 鳥の名．

Itomo. Mos. 片づける，調整する，解決する．

— *buyara.* Mos. 部屋（広間）のもっとも高いところにある窓，字義通りは，調整をする窓．

— *itaku.* Mos. （とくに言葉で）調整する，片をつける

— *kokye-ajnu.* Mos. 評価する，正しいと考える．

Itómokh. （動）（もっぱら熊を）殺す． *Isõ*—

Itomots. Mos. （イトモツ），調整する，片をつける．

Itonka. Mos. 日本の *u***g***ui*（ウグイ）に似た魚の名；カラフト方言の単語．

Itonopu. Dav. 口つきの木製の茶碗．

Itópyentra. （名）球根植物 *toma***r***a* の水色の花．

Itoto. （動）沈める，（脂を）加熱して採る．*Kíribu*—

Itókhpa. （動）*ina***u** に刻み目をつける，（同）*korítokhpa.* *Kamúj okhtã* —, 神に捧げる *ina***u** に刻み目をつける．

Itoyasikarap. Mos. 守護者として，守る，防御する；道を教える，案内する．

Itu. Mos. Fyur. 鼻． *Itû,* 鼻，岬． *Itû-ikari,* 岬から．

— *bi.* Mos. 鼻水．（同）*ito-betsikka.*

— *biran.* Dav. 鼻かぜ． Pf. によると，*itubye-ran.* 鼻水が下に流れる．

— *kyemu.* Mos. 鼻血．

— *mutsu.* Mos. （イツ゜ムツ[25]），鼻づまり，鼻かぜ．

— *piriba.* Dav. 鼻を拭う．

— *tannye.* Mos. 蚊（字義通りは：鼻の長い，長い鼻あるいは長い口先）．

— *tsikyerye.* Mos. モグラ，鼻面の長い鯨の一種．

⑿ ツ゜は『藻汐草』でも用いられている文字である．［tu］の音を表している．拙訳『アイヌ語・ロシア語辞典(4)』北海学園大学学園論集第 85 号 1996 年，p.185 参照．

Иту-шакупе. Дав. курносый. *Итушакти.* Дав. безносый. *Итушакубе.* Мос. курносый (букв. безъ носа).

Итуансикарапъ. Мос. дорогой, нѣжно любимый.

Итуитуи. Мос. (〈 イ ツ゜ イ), мести, чистить, выметать, вычищать.

2220. *Итуку.* Мос. отступать, итти назадъ.

Итумунки. Гл. крутить нитку веретеномъ.

Иту́нинай. Геогр. рѣчка и Аинское селеніе въ 10 в. къ сѣверу отъ Кусупая.

Итунъ. Дав. завладѣть, см. *этунне.* (Дав. въ Нѣм. *идунъ*).

Итураписика. Мос. названіе птицы.

Итурапъ. Мос. (フ゜ ラ ツ゜ イ), подобная земляникѣ близь корня являющаяся ягода.

Итурпу. Кр. Геогр. 20-й Курильскій островъ (*итурупъ*), 19-й по счету Миллера.

Итутуне (子 丶 ツ゜ イ). Мос. врачъ (по Яп. *иси*).

Итуукеу. Мос. доска для схожденія съ корабля.

Итуя́ськара. С. другъ, пріятель.

2230. *Итча́ри.* С. сито, рѣшето.

'Итчири. С. столбъ, верста.

— *сиро́си*, или — *тунту*, надпись на столбѣ.

Итэке. Мос. не (съ побочнымъ значеніемъ не мочь, не смѣть). — *яйбарошъ*, не говори безполезно.

Итэки. Мос. не (см. *итэке*). — *ойрая*, я не забуду, не забудь.

Итэ́мти-тэ́мта. Гл. ощупывать (идя), ощупью ходить, см. *тэ́мта-тэ́мта.*

Итэнкутуѐ. С. собственное мужское имя.

Итэ́се. Гл. ткать цыновку.

— *ка*, нитки основы, на которыхъ висятъ камешки.

— *пись*, камешекъ для тканья цыновки.

Иха́ри-чуфъ. С. сентябрь.

Иха́укере, см. *ига́укере.*

2230. *Ихо́кку.* Гл. торговать, продавать, покупать. С. торговля.

— *коро́пе*, товаръ

— *тишѐ*, лавка.

Itu-shakupye. Dav. しし鼻の，*Itushakti.* Dav. 鼻のない． *Itushakubye.* Mos. しし鼻の（字義通りは，鼻のない）．

Ituansikarap. Mos. 親愛な，大事に愛された．

Ituitui. Mos. （イツ゜イツ゜イ），掃く，掃除する，掃き出す，きれいにする．

Ituku. Mos. 後ろへ下がる，戻る．

Itumunki. （動）紡錘で糸をよる．

Itúninaj. （地）クスナイ（Kusunaj, Кусунай）の北方 10 露里にある小川の名と同名のアイヌの村の名．

Itun. Dav. 占領する， ⇨ *etunnye.*（Dav. Nem.[26] では，（*idun*）．

Iturapisika. Mos. 鳥の名．

Iturap. Mos. （イツ゜ラプ），根の近くにできるオランダイチゴに似たイチゴ類．

Iturpu. Kr. （地） 20 番目のクリルの島（*iturup*），ミッレル（Millyer, Миллер）の計算では 19 番目[27]．

Itutunye（イツ゜ツ゜ネ）． Mos. 医者（日本語では *isi*）．

Ituukyeu. Mos. 船から降りるための板．

Ituyás'kara. （名）仲間，友人．

Itchári. （名）篩（ふるい）．

Ítchiri. （名）柱，里程標．

— *sirósi,* あるいは — *tuntu,* 柱の掲示．

Itekye. Mos. ～しない（「できない，～する勇気がない」という付随的な意味をもつ）．— *yaj-baroush,* 無駄口をたたくな！

Iteki. Mos. ～しない（⇨ *itekye*）．—*ojraya,* 私は忘れない，忘れるな．

Itémpi-témpa. （動）方々さわってみる（進みながら），手探りで進む， ⇨ *témpa-témpa.*

Itenkutuyẽ. （名）男性の名．

Itésye. （動）莚（むしろ）を織る．

— *ka,* 小石が吊るされている経糸の糸．

— *pis',* 莚（むしろ）を織るための小石．

Ikhári-chuf. （名） 9 月．

Ikháukyerye, ⇨ *igáukyerye.*

Ikhókku. （動）商売をする，売る，買う．（名）商売．

— *korópye,* 商品．

— *tishyẽ,* 小さな店．

---

(26) 注 4 を参照．

(27) 原文のまま